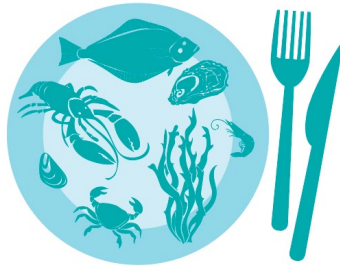

Vattenbrukets regelverk – en översikt (fisk, alger och blötdjur)

**Jonas Kyrönviita,
Göteborgs universitet**

Bakgrund: Presentationsmaterialet har tagits fram inom ramen för nationella kompetenshöjande insatser inom vattenbruk.

Syfte: Kursen syftar till att stärka kunskapen om vattenbrukets regelverk, miljöpåverkan och tillståndprocesser hos handläggare och andra aktörer med ansvar för eller koppling till vattenbruk i Sverige. Fokus ligger på både fiskodling och extraktivt vattenbruk (musslor, ostron, alger, med flera) och kursen ger deltagarna verktyg för att fatta mer välgrundade beslut i tillstånds- och tillsynsärenden.

Arrangörer: Nationellt Kompetenscentrum för Vattenbruk (NKfV), Sveriges Lantbruksuniversitet & Göteborgs universitet,

Havs- och vattenmyndigheten

Tillstånd för vattenverksamhet

Tillstånd för miljöfarlig verksamhet

~~Strandskyddsdispens~~

Miljöbalken

Natura 2000-tillstånd eller annan
förprovning av områdesskydd

Fiskodling

Livsmedelslagen

Anmälan för registrering eller
godkännande av livsmedelsanläggning

Livsmedelsverket

Sjötrafikförordningen

Tillstånd för
sjösäkerhetsanordning

Transportstyrelsen/
Sjöfartsverket

Jordbruksverket

Fiskelagen

~~Odlingstillstånd~~

Djurhälsoförordningen (EU)

Zoonoslagen

Epizootilagen

Anmälan för registrering eller
godkännande av vattenbruksanläggning

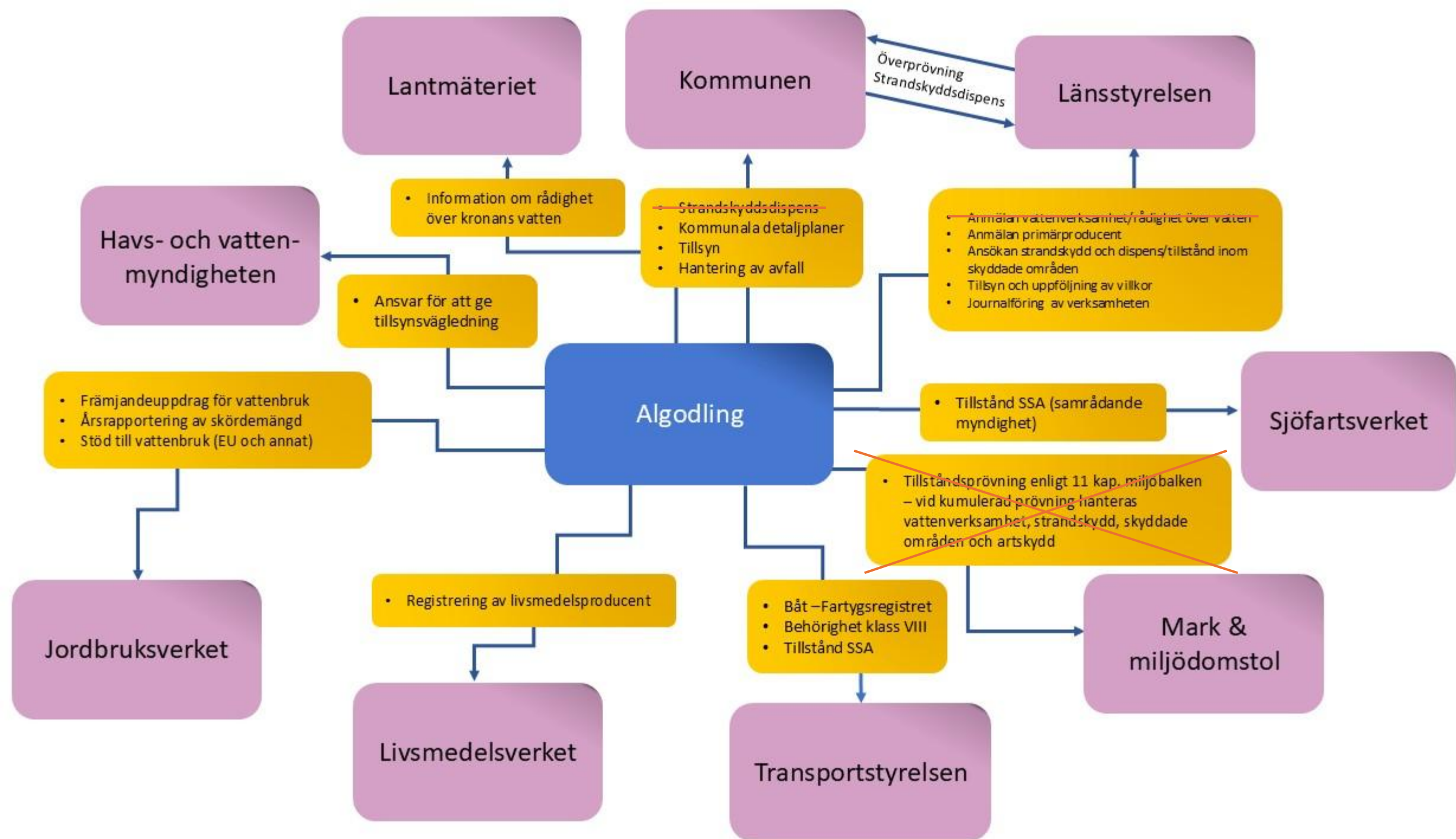
Djurskyddslagen

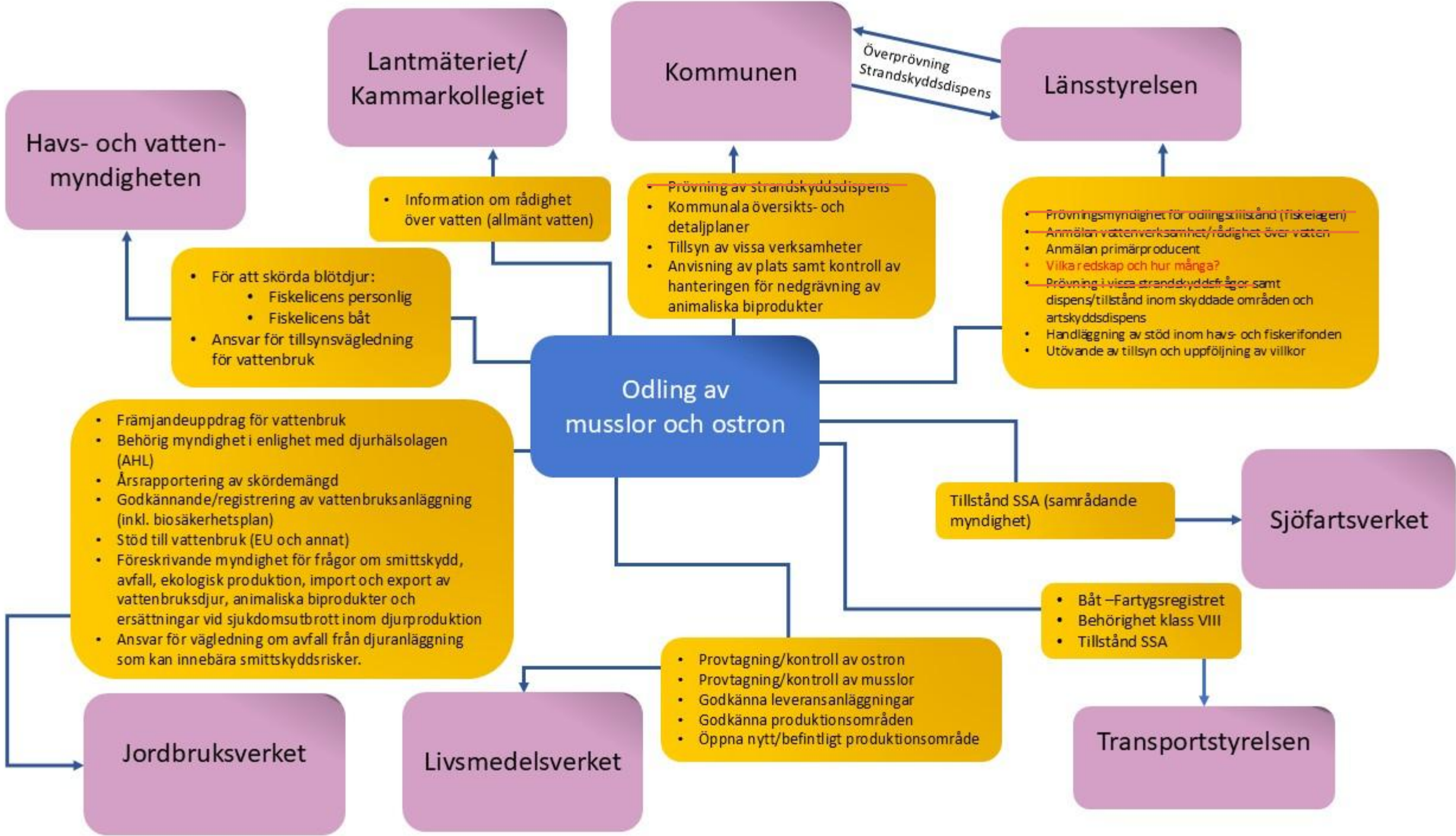
Förprovning av djurstall

Förordning (EG) 1029/2009
om hälsobestämmelser för
animaliska biprodukter

Lag om foder och
animaliska biprodukter

Anmälan för registrering av anläggning som hanterar
animaliska biprodukter och därav framställda produkter

Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk

Hur kan bestämmelserna om vattenbruk förenklas för att främja ett mer konkurrenskraftigt och hållbart vattenbruk?

- Del i Fiske- och vattenbruksutredningen
- Publicerades i december 2023
- Förslag till förenklingar
- Föranledde prop. 2024/25:136
- Parallellt har en strandskyddsutredning pågått som föranledde lättnader i strandskyddet

Förändringar i vattenbrukslagstiftningen

Musslor eller kräftdjur

Strandskyddsdispens

Odlingstillstånd

Alger m.m.

Tillstånd för vattenverksamhet
(Strandskyddsdispens)

Mindre fiskodlingar

Anmälan för miljöfarlig verksamhet

Strandskyddsdispens

Odlingstillstånd

Anmälan för miljöfarlig verksamhet

Ändringarna avser endast miljöbalken och fiskelagen, dvs. krav om t.ex. livsmedel, djurskydd, djurhälsa, sjösäkerhet osv. lämnas oförändrad.

Andra krav om tillstånd, anmälning, dispenser eller godkännanden kvarstår, t.ex. tillstånd för verksamhet inom nationalpark eller Natura 2000-område och dispens för verksamhet inom naturreservat.

Ändringarna träder ikraft 1 juli 2025 gällande strandskydd och övriga ändringar 1 juli 2026. Exakta formuleringar i förordningar och föreskrifter dröjer då dessa beslutas av regeringen och myndigheter.

Författningsändringar i praktiken - strandskydd

- Förändringar i bestämmelserna om strandskyddet infördes 1 juli 2025
- Lättnader och förtydliganden införs i undantaget från strandskyddet för behov inom areella näringar
- Omsättningskravet slopas. Undantaget gäller istället endast förvärvsverksamhet
- Det funktionella kravet förtydligas
- Vattenbruk räknas in som en areell verksamhet och omfattas därför av undantaget

16 §⁴

Förbuden i 15 § gäller inte

1. byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som inte avser att tillgodose bostadsändamål, om de behövs för jordbruket, fisket, skogsbruket eller renskötseln och de för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet,

1. en byggnad, anläggning, anordning eller åtgärd som inte är avsedd att tillgodose bostadsändamål, om

a) den behövs för en förvärvsverksamhet inom jordbruk, fiske, vattenbruk, skogsbruk eller renskötsel som är avsedd att bedrivas varaktigt, och

b) den för sin funktion, eller för att uppnå ett funktionellt samband med en befintlig byggnad, anläggning eller anordning som används eller är avsedd att användas i verksamheten, måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet,

2. verksamheter eller åtgärder som har tillåtits av regeringen enligt 17 kap. 1, 3 eller 4 § eller som omfattas av ett tillstånd enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken,

3. byggande av allmän väg eller järnväg enligt en fastställd vägplan enligt väglagen (1971:948) eller en fastställd järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg, eller

4. byggande och underhåll av en starkströmsledning enligt en nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857).

Vattenverksamhet och odlingstillstånd

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

11 §

Tillstånd enligt detta kapitel behövs inte för

1. vattentäkt för en en- eller tvåfamiljsfastighets eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning,

2. utförande av anläggningar för odling av fisk, musslor eller kräftdjur, 2. utförande av anläggningar för vattenbruk, eller

3. utförande av anläggningar för utvinning av värme, om åtgärden inte avser vattentäkt.

Obs. Undantaget avser endast utförande av anläggning i vattenområde, ej vattentäkt.

Vad som i lagen sägs om fisk gäller även vattenlevande blöt- och kräftdjur.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §¹

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur fiskeredskap och vattenbruksanläggningar skall märkas ut samt hur fiskeredskap och fisksump *skall* märkas med innehavarens namn eller något annat igenkänningstecken.

Utplantering och odling av fisk

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur fiskeredskap *ska* märkas ut samt hur fiskeredskap och fisksump *ska* märkas med innehavarens namn eller något annat igenkänningstecken.

Utplantering av fisk

28 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på särskilt tillstånd och om villkor i övrigt för att fisk *skall* få sättas ut, flyttas *eller odlas*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på särskilt tillstånd och om villkor i övrigt för att fisk *ska* få sättas ut *eller* flyttas.

42 §

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet planterar ut fisk, flyttar fisk *eller odlar fisk* utan tillstånd eller i strid med annan föreskrift enligt 28 §.

I ringa fall *skall* inte dömas till ansvar.

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet planterar ut fisk *eller* flyttar fisk utan tillstånd eller i strid med annan föreskrift enligt 28 §.

I ringa fall *ska det* inte dömas till ansvar.

3 kap. Vattenbruk

1 § Med *vattenbruk* avses i detta kapitel detsamma som i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 av den 11 december 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken, om ändring av rådets förordningar (EG) nr 1954/2003 och (EG) nr 1224/2009 och om upphävande av rådets förordningar (EG) nr 2371/2002 och (EG) nr 639/2004 och rådets beslut 2004/585/EG.

2 § Med *vattenområde* avses i detta kapitel detsamma som i 11 kap. 2 § miljöbalken.

3 § Tillståndsplikt B och verksamhetskod 5.10 gäller för fiskodling eller övervintring av fisk där mer än 40 ton foder förbrukas per kalenderår.

4 § Anmälningssplikt C och verksamhetskod 5.20 gäller för fiskodling eller övervintring av fisk där mer än 1,5 ton foder förbrukas per kalenderår.

Anmälningssplikten gäller inte om verksamheten är tillståndspliktig enligt 3 §.

5 § Anmälningssplikt C och verksamhetskod 5.30 gäller för yrkesmässigt vattenbruk som bedrivs i anläggningar

1. i vattenområden, eller

2. i andra områden än vattenområden om det avser uppfödning av fisk, vattenlevande kräftdjur eller vattenlevande blötdjur.

Anmälningssplikten gäller inte om vattenbruket är tillståndspliktigt enligt 3 § eller anmälningsspliktigt enligt 4 §.

Införande om krav på anmälan för miljöfarlig verksamhet

- Allt vattenbruk ska istället provas enligt bestämmelserna i 9 kap. MB. Utformningen av ändringarna i miljöprövningsförordningen är inte meddelade ännu men förslaget till vänster är hur det formulerades i vattenbruksutredningen (SOU 2023:74).
- Prövningen sker därmed enligt samma bestämmelser som fiskodling.
- Förslaget innebär att vattenbruks miljöpåverkan enbart bedöms enligt miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet.
- Ingen nedre gräns för krav på anmälan (vilket innebär t.ex. att även mycket små algodlingar blir anmälningsspliktiga).

Miljöbalken - översikt

1. ÖVERGRIPANDE BESTÄMMELSER

1 kap. Miljöbalkens mål och tillämpningsområde

2 kap. Allmänna hänsynsregler m.m.

3 kap. Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden

4 kap. Särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten för vissa områden

5 kap. Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning

6 kap. Miljöbedömningar

2. SKYDD AV NATUREN

3. SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VISSA VERKSAMHETER

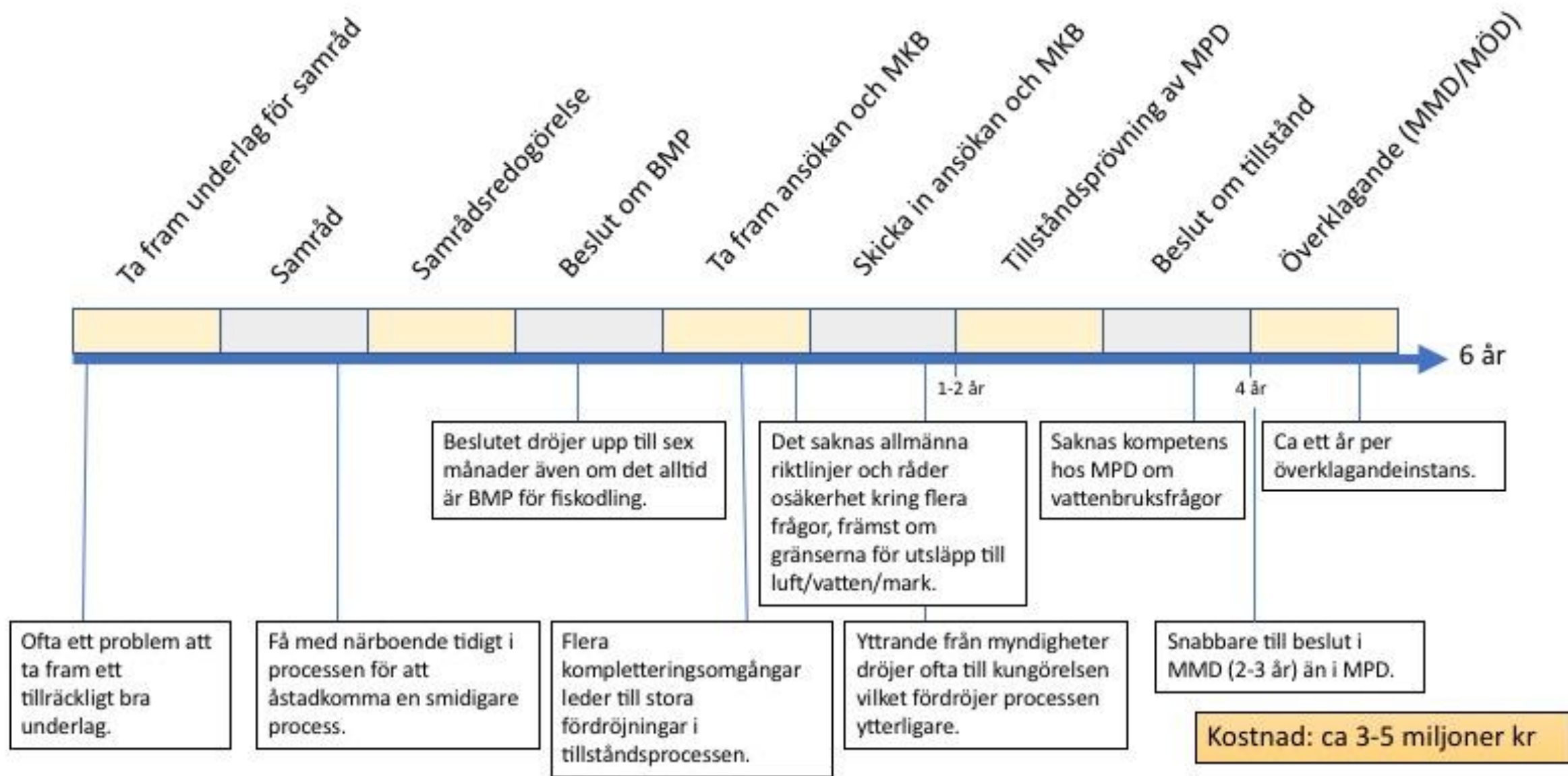
4. PRÖVNINGEN AV MÅL OCH ÄRENDEN

5. TILLSYN M.M.

6. PÅFÖLJDER

7. ERSÄTTNING OCH SKADESTÅND M.M.

Miljöbalken – prövning (B-verksamhet)

Vad innebär en anmälan om miljöfarlig verksamhet?

En anmälan för miljöfarlig verksamhet ska innehålla:

- Anmälan ska innehålla framgår av 25 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.
- En anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken ska innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter.
- En anmälan om anmälningspliktig verksamhet enligt 3 kap. 4 § MPF (mindre fiskodling) ska även innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 MBF (samrådsunderlag för verksamheter och åtgärder)

OBS! En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98)

Vad innebär en anmälan om miljöfarlig verksamhet?

OBS! En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98)

En anmälan för miljöfarlig verksamhet innebär bl.a. att:

- Verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat.
- Tillsynsmyndigheten kan i vissa fall besluta att verksamheten ändå måste tillståndsprövas (26 d och 27 §§ FMH)
 - För 3 kap. 4 § MPF (mindre fiskodlingar) ska bedömning om BMP göras → om ja, föreläggande om tillstånd
 - För 3 kap. 5 § MPF (annat vattenbruk) ska inte beslut om BMP göras
- Även frivillig tillståndsansökan möjlig.
- Verksamheten inte får ett tillstånd med villkor men kan vara föremål för förelägganden och förbud.
- Kommunen är tillsynsmyndighet.

Implementering

- Havs- och vattenmyndigheten får meddela föreskrifter om miljöhänsyn i vattenbruket som avser
 - begränsningar när det gäller vilka organismer som får födas upp eller odlas i olika vattenområden, och
 - försiktighetsmått vid uppfödning eller odling.
 - Se förordning (2025:844) om miljöhänsyn i vattenbruket (ikraft 1 juli 2026)
- Utredningen föreslog även
 - att Havs- och vattenmyndigheten ska få i uppdrag att se över gränserna för när viss vattenbruksverksamhet ska vara tillstånds- och anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet. Uppdraget ska genomföras i nära samarbete med Naturvårdsverket.
 - att Jordbruksverket ska ansvara för en digital kontaktpunkt för vattenbruk där det ska tillhandahållas generell vägledning och information om förfarandet för att starta vattenbruk samt direktlänkar till vägledning och specifik information om vissa provningar som kan aktualiseras vid uppstarten av en vattenbruksverksamhet